

مالی شیعه له بازنهی رهمهزان و بنبستی سیاسیدا

14-04-2022

نووسه‌ره‌کان

ناوه‌ندی لیکولینه‌وهی رووداو

کورته : نزیکه‌ی دوو هه‌فته به‌سه‌ر ئه‌و واده 40 رۆژیه‌ی تیپه‌ری که موقته‌دا سه‌در دای به رکابه‌ره‌کانی له "چوارچیوه‌ی هاوئاهه‌نگی شیعه" ، تا ئه‌وان حکومه‌تى زۇرىنە پېک بھىنن، بەلام دانوستاندنه نیوخۇيیه‌کانی شیعه ھېشتا بېن رووگەیه‌کی روون هەر لەناو بازنه‌یه‌کی بۆشدا دىن و دەچن. له ماوه‌یه‌دا لايىنە شیعه‌کان هەر سه‌رقاڭى دىدارى نیوخۇي خۇيان بۇون و سەدرىيىش چووه خەلۋەت و رۆزۈوييەکى سیاسى "مرىھم" يېوه. هەندىك له دەستپېشىخەرييانەشى له چوارچیوه‌کە و له عەممار حەكىمەوه خرانەرۇو له جىڭاي خۇياندا كې بۇونەوه.

یاسین تهها*

نژیکه‌ی دوو هه‌فته به‌سهر ئە واده 40 رۆزبیه تپه‌ری که موقته‌دا سه‌در دای به رکابه‌ره کانی له "چوارچیوه‌ی هاوناھەنگی شیعه" ، تا ئەوان حکومه‌تی زۆربىن بېک بەھىن، بەلام دانوسنادنە نیوخۇبىبىه کانی شیعه ھېشتا بەن رووگەبەکى رونو هەر لەنزا بازنه‌بەکى بۆشدا دىن و دەچن. لە ماوهەيدا لايەنە شیعە کان ھەر سەرقاڭى دىدارى نیوخدۇپى خۇيان بۇون و سەدريش چۈوه خەلۋەت و رۆزرووبەکى سیاسى "مرىم" بېھو. ھەندىيک لەو دەستپېشىخە رىييانەشى له چوارچیوه‌کە و له عەممار ھەكىمەوھ خزانەرۇو له جىئگى خۇياندا كې بۇونەوھ.

مۆلەت دانەكەي سه‌در كەوتە رەممەزانەوھ کە وەرزى میواندارى شەوان و بەربانگ و دەركەوتەنە لە پرۆگرامە تەلەفزىيۇنىيە جۇربەجۇرە کانە. لەم ماوهەيدا كەسى يەكەمى زۆربىه ھېزە شیعە کان دەركەوتەن و دیداريان ھەبۇو، بەلام لە تىڭىز دىمانە درىزە کانياندا ھېچ دىدىيکى سیاسى نۇز و چارەسەر و پېشىنيارىكى جىاوازيان نە خىستەرۇو بۇ كەردنەوەي بىنەستى سیاسى، لە كاتىكدا ئەوھە حەوت مانگە ھەللىزىاردن كراوه و سەن مانگىشە پەرلەمان بن كار و بن ئەركە و تىچۈونى بودجە و خەرجىيە كانىشى لەو ماوهەيدا 57 مiliar دينار بۇوھ.

لە سەرەوبەندى سالىيادى 9 يىنساندا، مالىكى و سەركىرەتكانى دىزىن دەعوھ لەسەر نۇيىكەردنەوھە پۇستىكى 10 سال بەر لە ئىستاى مىدىياكارىكى عىزراقى (سالح ھەمدانى) ھەرایكى گەورەيان دروست كرد. پۇستەكە رەخنە لە مەراسىمى سالىيادەكانى لەسەيدارەدانى مەھەممەد باقر سه‌در و ئامىنە (بنت الھدى) ي خوشكى دەگرىت لە كاتىكدا خەلکى ھەزارى شیعە لەسەر زىلەكان خۇيان دەزىن. بەھۆي ئەم ھەرایي مالىكىشەوھ تۆپى مىدىياپى فەرمى ناچاربۇو گەرىيەستى مىدىياكارەكەي ئەلەعىراقييە (پېشىكەشكارى بەرنامە) ھەلبۇوهشىنىتەوھ، ئەمەش وەك ھەولۇيکى مالىكى تەماشا كرا بۇ جۇوچاندى سه‌در يان موجامەلە كەردنى بەنەمالەكەي پاش ئەوھەي بەرھە چوارچىوه‌ی هاوناھەنگى كاندىبۇونى چەعەر سەرەريان بۇ سەرەوكاپەتى وەزىران بە پاساوى جۇراوجۇر پەكسىت، بەلام بەنەمالە بە جاک و خراب ھېچيان لەسەر ئەم ھەللىيە نەگوت و چەند رۆزپىك پاش ئەوھە، لە نامەيەكى تايىھەندا بۇ كەسايەتىيەكى عىزراقى، چەعەر سەدر داوايلىپۇرنى مىدىياكارەكەي بە ژىر لىۋەھە قبۇول كرد و بەمەش، كۆتايى بە كەپسەكە ھات كە خرايە قالبى بىرپېزىكەن بە پياوه ئايىننە قوربانىدەرەكان.

لە خەلۋەتكەيدا سه‌در زىاتر خۇي يەكلالىي كردووھەتەوھ بۇ رىنچماين ئايىنى و مەزھەبى شۇيىنكەوتەكانى، لەو نۇوانەشدا بەتوندى بەگۈز ھەندىيک لە شۇيىنكەوتەكانى (سورخى) دا چۈويەوھ كە پېشىر خۇيىندا باوكى بۇوھ و ئىستا خۇي بە مەرجەھە خەنەنەت. ھاتنە دەنگىشى بە پاساوى ئەوھەي يەكىن لە كۆتارىيەنگەكانى (سورخى) لە بابل "داواي رووچاندى ھەندىيک لە مەزارەكانى شیعە كردووھ" و لەسەر ئەمەش لايەنگەكانى سەدر چۈونە سەر ئەوھە حوسەبىنەيەي كە كۆتارەكەي تىدا خۇيىزراوهەتەوھ. جىڭە لەھەش سەدر خۇي بىبەرى كرد لەوانھە ئەوھە بە ئىمام (مەھەممەدى مەھدى) دەزانن و پاش بە نەفرەت كەردىيان داواي سزادان و لېپىچىنەوھى لېكىدىن. ھەر لە پەنا ئەمانەشدا "بەپەلە" داواي دەركەنلى ياساي تاوانباركەنلى باڭگەشە بەعسىيەكانى كرد. ئەمەش پاش ئەوھە كەرەتىيەكى ۋېدىيۇپى بىلاو بۇوھەوھ كە كەسىك بەبۇنەي يادى دامەززاندى بەعسەوھ (7 يىنسان) لەسەر جادەبەكى گىشتى كە دەگۇترىت گەرەكىكى باکوورى بەغدايە، بە ئاشكرا چوکلىت بەسەر رىيواراندا دەھەخشىتەوھ.

خۇ خواردنەوھ و بىنەستى مائى شیعە لە كاتىكدا بەپۈوهەدەچىت كە عەلى سىستانى مەرجەعى بالاى شىعەش لە بىندەنگى و كەنار گىرىبىيەكى قۇۋۇندايە. سەكۆ و مالپېرە فەرمىيەكانى مەرجەعىيەت تەنانەت لەربارەي رەممەزانىش ھېچ پەيامىكى نويييان لا نېيە و ناچار لە ئەرشنىف، فەتۋا كۆنەكان دووبارە دەكەنەوھ. يەكىن لە بىريكارەكانى سىستانىش (ئەممەد سافى) شۇيىنكەوتەكانى مەرجەعى بالاى لە گەرەنەوھى كۆتارى ھەين كەرەبەلا بېھىوا كرد كە بەشى دووھەمى كۆتارەكە كۆزارىشت لە ھەلۋېستى مەرجەعىيەتى نەجەف دەكتات و لە سەرەدمى كەرەننەتىن كۆرۈنناوھ وەستاواھ (ئازارى 2020). لەبارەي پاساوى ئەمەش، بىريكارەكەي مەرجەع باسى لەوھە كردووھ كە ئەگەر ئامۇزگارى و رىنچماين نەچىتە بوارى جىئەجىئەردنەوھ سوودى نېيە، بەھۆي ئەوھەنى زۆر لە لايەنەكان پابەندى رىنچمايىيەكانى سىستانى ئىن، كۆتارەكان تا كاتىكى نادىيار راڭىراون!

گەيشىتنە بىنەستى ئەگەرى پېكھاتنى ناوخۇپى شیعە لە رەممەزاندا دەركاى بۇ جموجۇل بە ئاراستەي پېكھاتەكانى تىز كردووھەتەوھ، لە ماوهەيدە چوارچىوه‌ی هاوناھەنگى لەگەل يەكىتى و بالى جىابۇونەوھى عەزمى سوننە زىاتر چۈونەتە ناو ورده‌كارى و نزىك بۇونەوھ. بە

گهريميش باسی سه‌ردارانيکي چاوه‌روانکراوي چوارچنوهی شيعي هه‌يه بو هه‌ولير له رۆزانى داهاتوو، به‌لام جموجوله‌كانى شيعه به گه‌رمى زياتر له سه‌رپىكاهاته سوننه که پىگه‌ي وەستانيان زۆر بته و نېيە و زياتر له پىگه‌ي وەستانى شيعه و كورد شلۇق و فشهلىتەر، يەكىك لە سياسييەكانىشيان (قاسم فەھداوي) ئەوهى دركانت كە "حكومەت مەرجەعىيەتى سوننه‌يە، هەر لايەنئىك حكومەت پىك بەھىنىت ئىمە دەچىنە لاي ئەوه".

تا دىت گومانەكانىنىش زياتر دەبن له سه‌ر ئەوهى گۆپاوه كتوپىدەكانى ناو شەقامى سوننه به كارىگەرى هېزە شىعەكانى چوارچنوهى هاۋاڭاهەنگىن، لهو نىوانەشدا گوشارەكان بۆسەر پرۆگارامەكانى كەنال UTV زياتربۇون کە هي سەرمەدى خەميسىن خەنچەرە، گە لهوەش نىشانەي پرسىيارى زۆر هەن لەبارەي كات و ئامانجى پىشت ئازادكردنى رافيع عىساوى سەركىرەتى سوننه‌ي فەللوجەين لە چەند رۆزى رابردوودا. ناوبر او كە چەندىن دۆسىيە رۇوبەرۇو كرابووېوه، پاش ئازادكردنى "بە كەفالەت" وەك جەمسەرىيکى سياپىسى بهەنۈز و ناسراو دەركەوت كە ئەگەر هە‌يە له سه‌ر حىسابى درەوشانە‌وھى ئەستىرەتى خەميسى خەنچەر و مەممەد حەلبۇسى بىت كە 199 جەمسەرىي ھاۋپىمانىيە زۆرىنەكەي سەدرن. هەر لهو نىوانەشدا شىعەكان لە ئەنبار دېرىنېكى نەوعىيان بو حەلبۇسى دروست كردوووه؛ (ستام ئەبو رىشە) كە له بىنەمالەيەكى ناسراوى قوربانىدەرە لە دې ئەلقاءيدە و ئىستا لە شەرىنېكى دەستە و يەخەدان، قسە و باسېش هە‌يە كە له رۆزانى داهاتوودا ئەو رکابەرانە زياتر قىت بىرىنەوە جا چى بە ئاسانكارىيە قەزايىيەكان بىت بو ئەوانەي فەرمانى گرتنيان هە‌يە يان بە ھىنانە پىشەوھى سياسييەكانى وەك مەشھەدانى بىت. هەممو ئەمەش لە كاتىكدايە كە دادگايەكى بهەنەدە لە سه‌ر كەيىكى هەشىت سال بەر لە ئىستادا و لە سەردەمى شەرى داعشدا، ئەسىل نوجىفىي كە له سه‌ر نفوزى ئەنكەرە لە عىراق ھەزمارە، بە حەوت سال زىندانى حۆكم دا بە پاساوى ئەوهى كە "بەدەر لە رېنمايىيەكانى بودجە پارەي بو حەشدى وەتەنلى خەرج كردوووه!"

* ياسىن تەھا، شارەزاى كاروبارى عىراقە و ئەم و تارەي بەتايمەت بو ناوهندى لېكۆلىنەوھى روودا و نووسىيە.